DR JAN BYRSKI

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Katedra Prawa Cywilnego i Gospo-
darczego
e-mail: jan.byrski@traple.pl

**Wpływ rozporządzenia Parlamentu Europejskiego
i Rady (UE) w sprawie opłat interchange w odniesieniu
do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę
na rynek usług płatniczych. Wybrane zagadnienia**

**Wprowadzenie. Geneza uchwalenia rozporządzenia Parlamentu
Europejskiego Rady (UE) w sprawie opłat interchange**

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie opłat interchange, w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę¹, stanowi pierwszy kluczowy akt prawa unijnego o randze rozporządzenia regulujący problematykę usług płatniczych. Dotychczasowe regulacje unijne w zakresie usług płatniczych stanowiły zazwyczaj dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE)².

Rozporządzenie zostało uchwalone w celu wyeliminowania przeszkód dla prawidłowego funkcjonowania rynku (usług) płatności, bez rozróżniania między płatnościami krajowymi i transgranicznymi³, czemu miało w szczególności

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2015/751 z 29.04.2015 r. w sprawie opłat interchange w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę, zwane dalej „IF Reg” lub „rozporządzeniem”.

² Dyrektywy: PSD 1, PAD, PSD 2 oraz Rozporządzenie: SEPA.

³ Motyw 1 preambuły IF Reg.

służyć przyjęcie na poziomie UE jednolitej maksymalnej stawki opłaty interchange dla konkretnych transakcji kartowych. Opłata interchange w rozumieniu IF Reg i ustawy o usługach płatniczych jest opłatą (prowizją) uiszczaną przez agenta rozliczeniowego na rzecz wydawcy karty płatniczej od każdej transakcji płatniczej realizowanej w oparciu o kartę, pobieraną przez niego od akceptanta (odbiorcę innego niż konsument, na rzecz którego agent rozliczeniowy świadczy usługę płatniczą).

Dotychczasowe podejście poszczególnych państw członkowskich UE do tej kwestii było bardzo różnorodne. Niektóre państwa (jak np. Polska⁴) uregulowały w swoim prawodawstwie wysokość maksymalnych stawek (Byrski, Traple, 2013), inne zaś albo pozostawiły tę kwestię do samoregulacji interesariuszom rynku usług płatniczych, albo też regulacji na poziomie indywidualnych decyzji administracyjnych. Powodowało to, że różnice w warunkach prowadzenia działalności gospodarczej na rynku kartowym w różnych państwach członkowskich UE pogłębiały się.

Prace nad uchwaleniem rozporządzenia mają również swoje źródło w wieloletnich postępowaniach prowadzonych przez Komisję Europejską przeciwko dwóm czterostronnym organizacjom kartowym – Visa i MasterCard – w sprawie wielostronnego ustalania opłaty interchange dla wewnątrzunijnych transakcji płatniczych⁵. Problematyka ta znajdowała się również w orbicie zainteresowania krajowych organów ochrony konkurencji i konsumentów⁶

⁴ Ustawa zmieniająca u.u.p. z 12.07.2013 r. (Dz.U. 2014 r, poz. 873) i zmieniająca u.u.p. z 28.11.2014 r. (Dz.U. 2014, poz. 1916).

⁵ Postępowanie przeciwko MasterCard zostało zakończone wyrokiem TSUE z 11.9.2014 r. (sprawa C-382/12 P), w którym TSUE utrzymał w mocy wyrok Sądu (UE) z 24.5.2012 r., T-111/08 – sprawa ze skargi MasterCard na decyzję KE z 19.12.2007 r. oraz uznał, że wielostronne ustalanie opłaty interchange w ramach organizacji MasterCard naruszało unijne reguły prawa konkurencji. W przypadku zaś organizacji Visa postępowanie prowadzone przez KE zakończyło się zawarciem przez KE z organizacją Visa porozumienia w sprawie sposobu i wysokości opłaty interchange dla wewnątrz-unijnych wielostronnych opłat interchange – porozumienie to zostało zatwierdzone decyzją KE z 26.2.2014 r. http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_39398.

⁶ Postępowania prowadzone przez organy ochrony konkurencji ukazały nieefektywność prawa konkurencji w odniesieniu do rynku kartowego (por. motyw 12 IF Reg), co doprowadziło prawodawcę unijnego do wniosku, iż konieczne jest uregulowanie aspektów funkcjonowania tego rynku w akcie o randze rozporządzenia.

– postępowania te toczyły się m.in. w Polsce (Szwedziak-Bork, 2014)⁷, na Węgrzech oraz w Hiszpanii⁸.

Celem artykułu jest przedstawienie wybranych instytucji prawnych z Rozporządzenia oraz ocena ich wpływu na polski rynek usług płatniczych.

1. Zakres przedmiotowy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie opłat interchange

Zgodnie z art. 1 ust. 1 rozporządzenie określa jednolite wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę na terytorium UE, w przypadku gdy zarówno dostawca usług płatniczych płatnika i odbiorcy znajdują się w Unii. Rozporządzenie zatem, wbrew swojej nazwie, reguluje szerokie spektrum zagadnień związanych z funkcjonowaniem usług płatniczych realizowanych w oparciu o kartę, nie tylko zaś problematykę i wysokość opłaty interchange. Wprowadza bowiem regulacje dotyczące treści umów pomiędzy uczestnikami rynku kartowego (np. w zakresie zasad licencjonowania, stosowania zasady honorowania wszystkich kart), a także regulacje wpływające na zasady współpracy pomiędzy nimi – np. rozdzielność systemów kart płatniczych od podmiotów obsługujących, unblending czy zasadę kierunkowania wyboru – (por. szerzej Byrski, Marcinkowska, Sytniewski, 2015).

W rozporządzeniu znajdziemy przepisy adresowane lub mające znaczenie dla systemów kart płatniczych, agentów rozliczeniowych, banków i innych wydawców instrumentów płatniczych, ale także dla akceptantów i płatników, w tym konsumentów.

2. Usługi płatnicze i dostawcy usług płatniczych

Usługi płatnicze zostały wskazane w zamkniętym katalogu przewidzianym w art. 3 ust. 1 pkt 1–7 ustawy o usługach płatniczych⁹. Ustawa o usługach płat-

⁷ Wyrok ten w zakresie stwierdzenia występowania porozumienia ograniczającego konkurencję został utrzymany w mocy przez Sąd Apelacyjny w Warszawie (wyrok z 6.10.2015 r., VI ACa 1150/14).

⁸ Zob. raport Narodowego Banku Polskiego pt. *Analiza funkcjonowania opłaty interchange w transakcjach bezgotówkowych na rynku polskim*, Warszawa 2012, s. 83 i n., raport jest dostępny na stronie https://www.nbp.pl/systemplatniczy/obrot_bezgotowkowy/interchange.pdf.

⁹ Wyliczenie wzorowane jest na załączniku do dyrektywy PSD 1.

nicznych nie zawiera natomiast definicji pojęcia „usługa płatnicza”. W literaturze przedmiotu wskazuje się, że przyjęto kombinację katalogu pozytywnego usług finansowych stanowiących usługi płatnicze i katalogu negatywnego usług i czynności, które mimo cech usług płatniczych nie są traktowane jako takie (Korus, 2013).

Pierwsza z wymienionych usług płatniczych, a mianowicie usługa prowadzenia rachunku płatniczego, polega na przyjmowaniu wpłat gotówki i dokonywaniu wypłat gotówki z rachunku płatniczego oraz wszelkich działaniach niezbędnych do prowadzenia tego rachunku. Do usług płatniczych zaliczono również czynności polegające na transferze środków pieniężnych na rachunek płatniczy u dostawcy użytkownika lub u innego dostawcy, która to usługa może być realizowana przez wykonywanie usług polecenia zapłaty, w tym jednorazowych poleceń zapłaty, czy też przy użyciu karty płatniczej lub podobnego instrumentu płatniczego, lub też przez wykonywanie usług polecenia przelewu, w tym stałych zleceń. Usługą płatniczą jest także wykonywanie tych transakcji płatniczych w ciężar środków pieniężnych udostępnionych użytkownikowi z tytułu kredytu.

Kolejną usługą płatniczą jest usługa wydawania instrumentów płatniczych, w tym kart płatniczych¹⁰.

Usługa acquiringu jest to usługa świadczona przez agentów rozliczeniowych, a polegająca na umożliwieniu wykonywania transakcji płatniczych przez akceptanta lub za jego pośrednictwem, instrumentem płatniczym płatnika (np. kartą płatniczą), w szczególności na obsłudze autoryzacji, przesyłaniu wydawcy karty płatniczej lub systemów płatności zleceń płatniczych płatnika lub akceptanta, mających na celu przekazanie akceptantowi należnych mu środków, z wyłączeniem czynności polegających na jej rozliczaniu i rozrachunku w ramach systemu płatności w rozumieniu ustawy o ostateczności rozrachunku.

Usługa przekazu pieniężnego polega na transferze do odbiorcy lub do innego dostawcy przyjmującego środki pieniężne dla odbiorcy środków pieniężnych otrzymanych od płatnika albo na przyjęciu środków pieniężnych dla odbiorcy

¹⁰ Instrumentem płatniczym w IF Reg jest zindywidualizowane urządzenie lub urządzenia techniczne (telefon komórkowy, tablet, komputer itd.), wykorzystywane w celu zainicjowania zlecenia płatniczego. Instrumentem płatniczym może być urządzenie umożliwiające płatnikowi zainicjowanie transakcji płatniczej w oparciu o polecenie przelewu lub polecenie zapłaty, w przeciwieństwie do instrumentu płatniczego opartego na karcie.

i ich udostępnieniu odbiorcy; mogą ją świadczyć zarówno instytucje płatnicze, jak i biura usług płatniczych (por. Zalcewicz, Bajor, 2016).

Ostatnia usługa płatnicza to usługa wykonywana z wykorzystaniem technologii teleinformatycznych. Polega ona na wykonywaniu transakcji płatniczych, w przypadku których zgoda płatnika na wykonanie transakcji udzielana jest przy użyciu urządzenia telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego, a płatność przekazywana jest dostawcy usług telekomunikacyjnych, cyfrowych lub informatycznych, działającemu jedynie jako pośrednik pomiędzy użytkownikiem zlecającym transakcję płatniczą a odbiorcą¹¹.

Działalność w zakresie świadczenia usług płatniczych może być, w myśl art. 4 ust. 1 u.u.p., wykonywana wyłącznie przez dostawców usług płatniczych. Dostawcą takim może być jedynie:

- a) bank krajowy w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy – Prawo bankowe¹²;
- b) oddział banku zagranicznego w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 20 pr. bank.;
- c) instytucja kredytowa w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 17 pr. bank. i odpowiednio oddział instytucji kredytowej w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 18 pr. bank.;
- d) instytucja pieniądza elektronicznego;
- e) oddział podmiotu świadczącego w innym niż Rzeczpospolita Polska państwie członkowskim, zgodnie z prawem tego państwa, pocztowe usługi płatnicze, uprawnionego zgodnie z prawem tego państwa do świadczenia usług płatniczych oraz Poczta Polska Spółka Akcyjna w zakresie, w jakim odrębne przepisy upoważniają ją do świadczenia usług płatniczych;
- f) instytucja płatnicza;
- g) Europejski Bank Centralny, Narodowy Bank Polski oraz bank centralny innego państwa członkowskiego – gdy nie działają w charakterze władz monetarnych lub organów administracji publicznej;
- h) organ administracji publicznej;
- i) spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa lub Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa w rozumieniu ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych¹³ – w zakresie, w jakim odrębne przepisy uprawniają je do świadczenia usług płatniczych,
- j) biuro usług płatniczych (por. Grabowski, 2012).

¹¹ PSD 2 wyeliminowała tę usługę płatniczą – por. art. 3 (motyw 15 preambuły PSD2).

¹² Ustawa Prawo bankowe z 29.08.1997 r. (Dz.U. 2015, poz. 128, z późn. zm., dalej: „pr. bank.”).

¹³ Ustawa z 5.11.2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. 2013, poz. 1450, z późn. zm.).

Warte zauważenia jest, że jako dostawcy usług płatniczych nie są obecnie rozumiane organizacje płatnicze (kartowe)¹⁴, mimo że te grupy podmiotów uczestniczą przy świadczeniu usług płatniczych, i znajduje do nich zastosowanie przepisy IF Reg.

W toku prac legislacyjnych nad rozporządzeniem wskazywano na stały rozwój rodzajów świadczonych usług płatniczych, w tym pojawienie się usługi inicjowania płatności (PIS) czy też usługi umożliwienia dostępu do rachunku płatniczego (AIS) prowadzonego przez dostawcę usług płatniczych¹⁵, świadczonych przez tzw. Third Party Payment Service Providers (TPP).

Obecnie pośród unijnych organów nadzoru oraz sądów brak jest jednolitego stanowiska w zakresie zgodności z prawem tego typu usług. Rozbieżne interpretacje wynikają przede wszystkim z ryzyka wejścia przez podmiot świadczący usługę w posiadanie danych dostępowych do rachunku płatniczego (np. login i hasło dostępu do bankowości elektronicznej) wbrew postanowieniom umowy płatnika z dostawcą (bankiem) oraz dyspozycji niektórych przepisów (np. w Polsce art. 42 ust. 2 u.u.p.). Sąd holenderski¹⁶ stwierdził, że spółka AFAS działała niezgodnie z prawem, prosząc klientów o podanie na stronie internetowej danych dostępowych do ich kont bankowych. Podkreślić jednak należy, że Europejski Bank Centralny (EBC) na gruncie dyrektywy PSD przyzwala na świadczenie „usług dostępu do rachunku płatniczego” i „usług inicjacji płatności”. W dokumencie EBC wskazuje, że „z perspektywy europejskiej, waga usług dostępu do rachunku płatniczego wzrasta w sposób gwałtowny i usługi inicjacji płatności są obecnie pośród najważniejszych metod płatności dla e-commerce w państwach członkowskich” oraz, że „Rekomendacje nie powinny być interpretowane jako ostrzeżenie przed utworzonymi TPP w Europie. TPP wypełniają lukę poprzez dostarczanie skutecznych i wygodnych dla konsumenta usług e-commerce”¹⁷.

¹⁴ W myśl PSD 2 i projektu „implementacji” IF Reg organizacje kartowe i płatnicze podane zostaną pod nadzór NBP – zob. <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/agent.xsp?symbol=R-PL&Id=RM-10-59-16>.

¹⁵ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT{SWD(2013) 289 final} Annex 4: Background on market actors and payment methods Main actors in the market.

¹⁶ Orzeczenie z 20.7.2014 r. wydane przez sąd holenderski dla Midden-Nederland ws. ING Bank N.V. v. AFAS Software B.V. Szerzej P. Hopman, van R. Schaik, D. Apperloo, *Dutch court rules that asking clients to share their personal banking security credentials is unlawful*. Pobrane z: <https://www.dlapiper.com/en/netherlands/insights/publications/2014/08/dutch-court-on-sharing-banking-security-details>.

¹⁷ European Central Bank. Eurosystem. *Final recommendations for the security of payment account access services following the public consultation*, s. 3 i 5.

PSD 2 wprowadza te usługi (PIS i AIS) i zakazuje w przepisach przejściowych wprowadzania ograniczeń w tym zakresie do czasu implementacji przepisów PSD 2 do prawa krajowego¹⁸.

3. Ustalenie maksymalnego poziomu opłaty interchange

Adresatem nakazu stosowania maksymalnej stawki opłaty interchange dla transakcji debetowych i kredytowych są dostawcy usług płatniczych, chociaż w art. 3 ust. 5 IF Reg mowa jest też o systemie kart płatniczych. Dostawcy nie mogą ani oferować (m.in. sporządzać oferty na wyższą stawkę opłaty interchange, a następnie oferować rabat już do wartości przewidzianej w IF Reg), ani żądać (od strony umowy/porozumienia czy innego stosunku prawnego) opłaty interchange w wysokości przekraczającej 0,2% wartości transakcji w odniesieniu do transakcji kartą debetową i 0,3% wartości transakcji w odniesieniu do transakcji kartą kredytową¹⁹.

Przez transakcję kartą debetową rozumie się transakcję niebędącą transakcją kartą kredytową, w tym transakcje kartami przedpłaconymi. Transakcją kartą kredytową jest transakcja, w wyniku której płatnik zostaje w całości lub w części obciążony kwotą transakcji w ustalonym wcześniej konkretnym terminie w miesiącu kalendarzowym, zgodnie z wcześniej ustalonym limitem kredytowym z odsetkami lub bez. Literalnie wykładając art. 4 IF Reg, należałoby dojść do przekonania, że termin powinien być ustalony w (każdym) miesiącu kalendarzowym, a więc ustalając taki termin np. raz w kwartale, transakcje nie byłyby transakcjami w oparciu o kartę kredytową. Taką interpretację należy odrzucić ze względu na regułę wykładni *a maiori ad minus* – jeżeli termin (obciążenia kwotą) powinien być ustalony (co najmniej) w terminie w miesiącu kalendarzowym, to strony mogą ustalić termin dłuższy niż miesiąc kalendarzowy i takie ustalenia nie mogą wskazywać, że transakcje będą „transakcjami debetowymi”.

¹⁸ KNF wprowadziła w listopadzie 2015 r. „Rekomendacja dotycząca bezpieczeństwa transakcji płatniczych wykonywanych w Internecie przez banki, krajowe instytucje płatnicze, krajowe instytucje pieniądza elektronicznego i spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe”, w której rekomendowała nie korzystanie z usług TPP.

¹⁹ Pułap określony w art. 3 i 4 IF Reg został oparty na tzw. teście obojętności akceptanta, który wskazuje poziom opłaty, jaką akceptant byłby skłonny płacić, gdyby porównał koszt używania przez klienta karty płatniczej z kosztami płatności (gotówkowych) bez użycia karty (motyw 20 preambuły IF Reg).

Maksymalna wysokość opłaty interchange została odniesiona do transakcji kartą debetową (kredytową), bez rozróżnienia na krajowe transakcję kartą debetową (kredytową) i transgraniczne, w ramach UE, transakcje kartą debetową (kredytową), a zatem maksymalna wysokość dotyczy obydwu tych rodzajów transakcji.

Tytuł art. 3 i 4 IF Reg odnosi się do transakcji kartą debetową dla konsumentów, podkreślając wynikające z motywu 38 preambuły IF Reg wyraźne rozgraniczenie dla kart biznesowych i kart konsumenckich w zakresie maksymalnej wysokości opłaty interchange²⁰.

Punktem wyjścia dla określenia maksymalnej wysokości opłaty interchange jest wartość pojedynczej transakcji płatniczej. Maksymalna wysokość opłaty interchange powinna być zatem liczona każdorazowo od nominalnej wartości pojedynczej transakcji płatniczej, a nie np. od średniej wartości transakcji płatniczych przeprowadzanych u danego akceptanta (dziennie, tygodniowo czy miesięcznie).

Artykuł 3 ust. 2 IF Reg umożliwia państwu członkowskiemu w przypadku krajowych transakcji kartą debetową na określenie w prawodawstwie krajowym procentowego pułapu opłaty interchange na niższym poziomie niż 0,2% wartości transakcji (np. 0,1%)²¹, a także państwo członkowskie może nałożyć stałą maksymalną kwotę opłaty jako limit kwoty opłaty wynikającej z mającej zastosowanie stawki procentowej. Niedopuszczalna jest zmiana przez państwo członkowskie maksymalnej stawki opłaty interchange w przypadku transgranicznej transakcji kartą debetową lub podwyższenie maksymalnego limitu opłaty interchange.

Należy przeanalizować zwrot „a także (państwa członkowskie) mogą nałożyć” przewidziany w art. 3 ust. 2 lit. a IF Reg. Wydaje się, że zwrot ten umożliwia państwu członkowskiemu wprowadzenie stałej maksymalnej kwoty opłaty jako limit kwoty opłaty wynikającej ze stawki 0,2% wartości transakcji. Odczytywać to uprawnienie należy jako możliwość wprowadzenia przez państwo członkowskie maksymalnej wysokości opłaty interchange wyrażonej kwotowo – niezależną od wartości transakcji – przy zastosowaniu niższego pułapu opłaty

²⁰ Opinia NBP do projektu nowelizacji u.u.p. – poprzez zmianę art. 38a ust. 1 u.u.p. „karty biznesowe” w Polsce nie będą objęte maksymalną wysokością opłaty interchange. Pobrane z: <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12276400/12307208/12307211/dokument191915.pdf>, s. 4.

²¹ Jest poprawka do noweli Ustawy o usługach płatniczych, obniżająca interchange do 0 proc. dla kart debetowych. 15.07.2016 r. Pobrane z: <http://www.cashless.pl/temat-dnia/1490-jest-poprawka-do-noweli-ustawy-o-uslugach-platniczych-obnizajaca-interchange-do-0-proc-dla-kart-debetowych>.

interchange, np. wysokość opłaty interchange 0,1%, nie więcej niż 10 zł od pojedynczej transakcji.

W myśl art. 3 ust. 3 IF Reg do 9 grudnia 2020 roku państwo członkowskie w odniesieniu do krajowych transakcji kartą debetową może zezwolić wszystkim dostawcom usług płatniczych na stosowanie średniej ważonej opłaty interchange, nieprzekraczającej równowartości 0,2% średniej rocznej wartości transakcji w przypadku wszystkich krajowych transakcji kartą debetową, w ramach danego systemu kart płatniczych. Zezwolenie na stosowanie średniej ważonej oznacza, że w stosunku do danych rodzajów krajowych transakcji kartą debetową, np. do transakcji kartą przedpłaconą, stosuje się pułapy wyższe niż 0,2% wartości transakcji. Przy obliczeniu w ujęciu rocznym wszystkich wartości transakcji w danym systemie kart płatniczych, ze względu na niższy pułap do innych transakcji kartą debetową, średnia ważona roczna wartość transakcji w przypadku wszystkich krajowych transakcji kartą debetową nie przekroczy równowartości 0,2%. Średnia ważona oznacza odniesienie do wolumenu i wartości wszystkich rodzajów krajowych transakcji płatniczych kartą debetową.

Organ wyznaczony przez państwo członkowskie – w Polsce Komisja Nadzoru Finansowego – który jest uprawniony do zapewnienia egzekwowania przepisów IF Reg w zakresie stawki opłaty interchange, nakłada na systemy kart płatniczych lub dostawców usług płatniczych wymóg przedstawienia wszystkich informacji niezbędnych do sprawdzenia prawidłowości stosowania art. 3 ust. 3 i 4 IF Reg. Wymóg przedstawienia wszystkich informacji powinien przybrać postać pisemnego wniosku takiego organu, skierowanego do systemu kart płatniczych lub dostawcy usług płatniczych. Organ samodzielnie podejmuje decyzję, do jakiego z tych podmiotów skierować wniosek.

W odpowiedzi na wniosek właściwego organu informacje muszą zostać przesłane przez adresata wniosku przed dniem 1 marca w roku następującym po rocznym okresie odniesienia. W przypadku okresu odniesienia na potrzeby pierwszego obliczenia, w odpowiedzi na wniosek właściwego organu informacje powinny zostać przesłane na co najmniej 1 miesiąc przed datą rozpoczęcia stosowania opłaty interchange w wysokości nieprzekraczającej 0,05 euro w połączeniu z maksymalnymi stawkami procentowymi lub średniej ważonej opłaty interchange.

Wszelkie inne informacje, które mają umożliwić właściwemu organowi sprawdzenie przestrzegania przepisów rozdziału II IF Reg, powinny być przesyłane temu organowi na jego pisemny wniosek w określonym przez ten organ

terminie. Oznacza to, że niezależnie od wprowadzenia przez państwo członkowskie możliwości zmiany wysokości opłaty interchange na podstawie ust. 2 lub ust. 3 art. 3 IF Reg, wyznaczony organ może zwrócić się na podstawie art. 3 ust. 5 IF Reg zarówno do systemu/-ów kart płatniczych, jak i do dostawcy/-ów usług płatniczych, w celu sprawdzenia przestrzegania przepisów rozdziału II IF Reg o przesłaniu określonych informacji.

Właściwe organy mogą wymagać, aby zarówno wszystkie informacje niezbędne do sprawdzenia prawidłowości stosowania art. 3 ust. 3 i 4 IF Reg, jak i wszelkie inne informacje, które mają umożliwić sprawdzenie przestrzegania przepisów rozdziału II IF Reg, zostały potwierdzone przez niezależnego audytora. Organ może zażądać takiego potwierdzenia przed przekazaniem mu informacji, jak i po ich przekazaniu do organu. Rozporządzenie nie przesądza, czy takim niezależnym audytorem ma być podmiot prywatny, czy podmiot publiczny, a więc każdy podmiot prawa, który zachowuje niezależność od podmiotu, którego informacje potwierdza (bada) oraz od właściwego organu, a także wykonuje działalność gospodarczą w zakresie audytu takich informacji, może być audytorem z art. 3 ust. 5 IF Reg.

Niezależny audytor to podmiot, który nie należy do tej samej grupy co dany system kart płatniczych lub dostawca usług płatniczych, którego informacje potwierdza lub ten system (dostawca) nie wywiera na audytora znaczącego wpływu w rozumieniu przepisów o rachunkowości. Podobnie niezależnym audytorem nie byłby podmiot należący do grupy konkurencyjnego systemu kart płatniczych lub konkurencyjnego dostawcy usług płatniczych.

Motyw 18 IF Reg stanowi, że „wszystkie transakcje płatnicze realizowane w oparciu o kartę debetową i kartę kredytową powinny być objęte maksymalną stawką opłaty interchange”, a więc w tym transakcje mikrokwotowe, jak i transakcje publicznoprawne. Dostawcy usług płatniczych i systemy kart płatniczych mogą w tym przypadkach wprowadzić niższe stawki opłaty interchange lub też zrezygnować z opłaty interchange (tzw. 0 IF).

Rozporządzenie nie przewiduje skutków cywilnoprawnych wprowadzenia do umów postanowień naruszających art. 3–5 IF Reg, np. w postaci sankcji nieważności takich postanowień i przyjęcia stawki z IF Reg. Co do zasady uznać należy, że sankcje cywilnoprawne związane z naruszeniem tych zakazów będą zależały od prawa właściwego dla danego stosunku prawnego (umowy). Skutki te powinny być więc rozpatrywane na gruncie (cywilnoprawnych) przepisów właściwych dla danej umowy.

Naruszenie art. 3–5 IF Reg może również w konkretnym przypadku stanowić naruszenie krajowych lub unijnych reguł konkurencji, które stanowią niezależny od rozporządzenia reżim prawny (motyw 14 preambuły IF Reg). Naruszenie art. 3–5 IF Reg powinno być obostrzone sankcjami wprowadzonymi przez państwo członkowskie na podstawie obowiązku wynikającego z art. 14 IF Reg, w tym sankcjami administracyjno-prawnymi wymierzonymi przez właściwe organy, które mają obowiązek przeciwdziałać próbom obchodzenia rozporządzenia²².

Podsumowanie

Określenie maksymalnych stawek opłat interchange – jak się wydaje – wpłynęło pozytywnie na rynek usług płatniczych. Wzrost sieci akceptacji i liczby transakcji instrumentami płatniczymi opartymi o kartę stanowią przykłady, że ta regulacja spowodowała rozwój obrotu bezgotówkowego, co stanowi *per se* pozytywną wartość dla całej gospodarki. Podkreśla się, że rozwój obrotu bezgotówkowego, to z jednej strony, zmniejszenie szarej strefy, a więc zwiększenie wpływów dla budżetu państwa, a z drugiej strony, mniejsze koszty lub większe przychody dla wszystkich interesariuszy rynku usług płatniczych. Mniejsze koszty dla akceptantów, ze względu na bezpośrednie mniejsze koszty akceptacji kart, a większe przychody – w dłuższej perspektywie czasowej – dla wydawców instrumentów płatniczych opartych na karcie, ze względu na wzrost wolumenu transakcji płatniczych²³.

Trzeba jednak zaznaczyć, że obniżenie stawki opłaty interchange nie przełożyło się tak szybko jak zakładano na poszczególne umowy zawarte przez małych i średnich akceptantów z agentami rozliczeniowymi. Powinno to stanowić przedmiot zainteresowania Komisji Nadzoru Finansowego²⁴.

²² Zgodnie z projektem nowelizacji u.u.p. w art. 14 ust. 2 zostanie przewidziana kara pieniężna do 1 mln zł albo do 10% przychodu – [http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/Projekty/8-020-237-2016/\\$file/8-020-237-2016.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/Projekty/8-020-237-2016/$file/8-020-237-2016.pdf).

²³ Raport NBP – wzrost sieci akceptacji i ilości transakcji. Narodowy Bank Polski. *Informacja o kartach płatniczych IV kwartał 2015 r.* Marzec 2016 r. Pobrane z: https://www.nbp.pl/system/platniczy/karty/q_04_2015.pdf.

²⁴ Por. dane Fundacji Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego: www.frob.pl.

Literatura

- Byrski, J., Marcinkowska, A., Sytniewski, L. (2015). *Komentarz do rozporządzenia nr 2015/751 w sprawie opłat interchange w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę*, LEX/el.
- Byrski, J., Traple, E. (2013). Konstytucyjność ustawowego uregulowania maksymalnego poziomu opłaty interchange. *Państwo i Prawo*, 6, 58–73.
- Grabowski, M. (2012). *Ustawa o usługach płatniczych. Komentarz*. Warszawa: C.H. Beck.
- Korus, K. (2013). Pojęcie usługi płatniczej w ustawie o usługach płatniczych. *Monitor Prawa Bankowego*, 7–8, 29–42.
- Szwedziak-Bork, I. (2014). Wyznaczenie minimalnej wysokości stawek opłat interchange jako przykład nielegalnego porozumienia. Wyrok SOKiK z dnia 21 listopada 2013 r. w sprawie XVII AmA 114/10. *Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny*, 5, 120–125.
- Zalcewicz, A., Bajor, B. (2016). *Ustawa o usługach płatniczych. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer.

Źródła internetowe

- Cashless.pl *Jest poprawka do noweli Ustawy o usługach płatniczych, obniżająca interchange do 0 proc. dla kart debetowych*. 15.07.2016 r. Pobrane z: <http://www.cashless.pl/temat-dnia/1490-jest-poprawka-do-noweli-ustawy-o-uslugach-platniczych-obnizajaca-interchange-do-0-proc-dla-kart-debetowych> (07.2016).
- COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT{SWD(2013) 289 final} Annex 4: *Background on market actors and payment methods Main actors in the market*. Pobrane z: http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:906ed6d3-f509-11e2-a22e-01aa75ed71a1.0001.04/DOC_2&format=PDF (07.2016).
- Decyzja Komisji Europejskiej z 26.2.2014 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 101 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej oraz w art. 53 Porozumienia EOG (Sprawa AT.39398 Visa MIF) (notyfikowana jako dokument nr C (2014) 1199 final). Pobrano z: http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_39398 (07.2016).
- European Central Bank. Eurosystem. *Final recommendations for the security of payment account access services following the public consultation*, s. 3 i 5. Pobrane z: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/pubconsultationoutcome201405securitypaymentaccountaccessservicesen.pdf> (07.2016).
- Komisja Nadzoru Finansowego. *Rekomendacja dotycząca bezpieczeństwa transakcji płatniczych wykonywanych w internecie przez banki, krajowe instytucje płatnicze, krajowe instytucje pieniądza elektronicznego i spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe*. Warszawa. Listopad 2015 r. Pobrane z: <https://www.knf.gov.pl/>

Images/REKOMENDACJA_dot_bezpieczenstwa_transakcji_platniczych_tcm75-43526.pdf (07.2016).

Narodowy Bank Polski Departament Systemu Płatniczego. *Analiza funkcjonowania opłaty interchange w transakcjach bezgotówkowych na rynku polskim*. Warszawa 2012. Pobrane z: https://www.nbp.pl/systemplatniczy/obrot_bezgotowkowy/interchange.pdf (07.2016).

Raport NBP – wzrost sieci akceptacji i ilości transakcji. Narodowy Bank Polski. *Informacja o kartach płatniczych IV kwartał 2015 r.* Marzec 2016 r. Pobrane z: https://www.nbp.pl/systemplatniczy/karty/q_04_2015.pdf (07.2016).

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 6.10.2015 r., sygn. akt. VI ACa 1150/14. Uwagi Narodowego Banku Polskiego dotyczące projektu nowelizacji Ustawy o usługach płatniczych. Pobrane z: <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs/2/12276400/12307208/12307211/dokument191915.pdf> (07.2016).

Hopman, P., van Schaik, R., Apperloo, D., *Dutch court rules that asking clients to share their personal banking security credentials is unlawful*. Pobrane z: <https://www.dlapiper.com/en/netherlands/insights/publications/2014/08/dutch-court-on-sharing-banking-security-details> (07.2016).

Akty prawne

Dyrektywa 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 13.11.2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniająca dyrektywy: 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylająca dyrektywę 97/5/WE. Dz. Urz. UE L 319/1 Z 5.12.2007 (tzw. PSD 1).

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z 25.11.2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE. Dz. Urz. UE L 337/15 z 23.12.2015 (tzw. PSD 2).

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z 23.07.2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego. Dz. Urz. UE L 257/214 z 28.8.2014 (tzw. PAD).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 248/2014 z 26.02.2014 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 260/2012 w odniesieniu do przejścia na ogólnounijne polecenia przelewu i polecenia zapłaty, Dz.U. L 84 z 20.03.2014, z późn. zm (tzw. SEPA).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2015/751 z 29.04.2015 r. w sprawie opłat interchange w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę. Dz. Urz. UE L 123 z 19.05.2015 (tzw. IF Reg).

Ustawa z 29.8.1997 r. Prawo bankowe (Dz.U. z 2015 r., poz. 128, z późn. zm.).

Ustawa z 5.11.2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych. (Dz.U. z 2013 r., poz. 1450, z późn. zm.).

Ustawa o usługach płatniczych z 19.08. 2011 r. (t.j. Dz.U. z 2014 r., poz. 873, z późn. zm.).

Streszczenie

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie opłat interchange w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę, stanowi pierwszy kluczowy akt prawa unijnego o randze rozporządzenia regulujący problematykę usług płatniczych. Określa ono jednolite wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę na terytorium UE. Rozporządzenie, wbrew swojej nazwie, reguluje szerokie spektrum zagadnień związanych z funkcjonowaniem usług płatniczych realizowanych w oparciu o kartę, nie tylko zaś problematykę i wysokość opłaty interchange. Wprowadza bowiem regulacje dotyczące treści umów pomiędzy uczestnikami rynku kartowego, a także regulacje wpływające na zasady współpracy między nimi. Adresatem nakazu stosowania maksymalnej stawki opłaty interchange dla transakcji debetowych i kredytowych są dostawcy usług płatniczych. Dostawcy nie mogą ani oferować, ani żądać opłaty interchange w wysokości przekraczającej 0,2% wartości transakcji w odniesieniu do transakcji kartą debetową i 0,3% do transakcji kartą kredytową. Określenie maksymalnych stawek opłat interchange wpłynęło pozytywnie na rynek usług płatniczych. Wzrost sieci akceptacji i ilości transakcji instrumentami płatniczymi opartymi o kartę stanowią przykłady, że ta regulacja spowodowała rozwój obrotu bezgotówkowego, co stanowi *per se* pozytywną wartość dla całej gospodarki.

Słowa kluczowe: opłata interchange, rozporządzenie w sprawie opłat interchange, maksymalny poziom opłaty interchange,

The impact of the Regulation (EU) on interchange fees for card-based payment transactions. Selected issues

Summary

Regulation (EU) of the European Parliament and of the Council on interchange fees for card-based payment transactions is the first pivotal EU regulation pertaining to payment services matter. This Regulation lays down uniform technical and business requirements for card-based payment transactions carried out within the European Union. In spite of its name, the Regulation covers a wide range of issues related to card-based payment services, not just rules and limits of interchange fees. It introduces regulations on contractual requirements between card market participants as well as cooperation frameworks between them. Rules on the maximum level of interchange fees for both debit and credit card transactions are imposed on payment services providers. Under the Regulation these providers shall not offer or request an interchange fee of more than

0,2% of the value of the transaction for any debit card transactions and 0,3% for any credit card transactions. Defining the maximum level of interchange fees has clearly had a positive effect on the payment services market. Increase of the merchant's network or the quantity of card-based transactions are just few examples of Regulation's positive impact on cashless payments. This is an added value for the whole economy.

Keywords: interchange fee, interchange fee regulation, interchange fee cap